

Lodovico Guicciardini, *Beschrijvingen van de hele Nederlanden, ook genoemd Nederduitsland*, Nederlandstalige uitgave uit 1612

P 278 - 282

Beschrijving van Arnemuiden

Arnemuiden wordt in het Frans 'Ramue' genoemd en is de laatste stad van de staat Walcheren. De stad is klein en niet ommuurd, maar haar haven is zeer vermaard over heel Europa. Dit komt dankzij het oneindig aantal schepen van alle naties die daar dagelijks aankomen en afvaren. Men ziet er op een jaar dikwijls veel vloten gaan en komen, van wel dertig, veertig, vijftig en meer schepen uit Spanje, Portugal, Frankrijk en Engeland. Daarbuiten komen nog alle andere schepen die alleen of in een kleine groep varen en die doorgaans over en weer zeilen, geladen met talrijke en verschillende koopwaren. Het zijn meestal kooplui van Antwerpen, zoals in de beschrijving van Antwerpen in het bijzonder reeds beschreven is. Dikwijls ziet men in deze haven wel vier- of vijfhonderd grote schepen die over en weer de hele wereld bevaren. Tot slot worden hier altijd ook veel nieuwe schepen gemaakt.

Ligging

Arnemuiden is wonderlijk goed gelegen aan de zee. Maar laat ons zien welke de afstand is tot verschillende havens en vermaarde plaatsen van Europa. Dat is niet nutteloos, maar noodzakelijk en geriefelijk voor de kooplieden en dit om veel redenen, in het bijzonder omwille van de verzekeringen die in Antwerpen afgesloten werden. Toch verschillen de schippers en de zeevaarders zelf van mening over deze zaken. Zo wordt er bijvoorbeeld van Arnemuiden tot Amsterdam in Holland gerekend met 25 mijl. (Wanneer men hier in deze hele beschrijving spreekt van afstanden ter zee, dan reken ik volgens de metingen van de voornaamste kosmografen en zeevaarders). De afstand van 17,5 zeemijl is gelijk aan 70 Italiaanse mijl of 23 en 1/3e Vlaamse mijl voor één graad. Van Arnemuiden tot Bremen bedraagt het 83 mijl en tot Hamburg 105 mijl. Tot de Sont in Denemarken is het 180 mijl, tot Danzig 254 mijl, tot Riga 300 mijl, tot Reval¹ 335 mijl, tot Nerva 365 mijl.

¹ De oude naam voor Tallinn.

Aan de andere kant bedraagt het van Arnemuiden tot Calais in Picardië 23 zeemijl. Het is tot Londen in Engeland 42 mijl, tot Southampton 62, tot Dieppe 54, tot Rouen 75, tot Brest 125, tot La Rochelle 194 en tot Bordeaux 211. De afstand tot Bilbao in Biskaje bedraagt 226 mijl, tot Capo de finibus terrae 270, tot Lissabon 380, tot Cadiz 480, tot Sevilla 500, tot Malaga 540, tot het eiland Madera 480, tot de Canarische eilanden 520 en tot Livorno in Toscane 780 mijl. Van Arnemuiden vaart men naar alle kanten met noordoosten-, noordwesten- en oostenwind. Wanneer men echter voorbij de punt van Rammekens moet varen, en daartoe de noordwestenwind nodig heeft, dan vaart men eerst met de getijden daarheen en wordt men voorts door de wind op koers gedreven. Maar om hiertoe te komen, is het nodig om de tegengestelde winden te hebben van de voornoemde.

BIJVOEGSEL

[De plaats waar het oude Arnemuiden stond, is niet ver van waar het nu staat. Het was een mooi dorp met een kasteel en met veel rijke inwoners: zowel kooplieden als andere. Het had een mooie ankerplaats en haven. Daar kwamen gewoonlijk een groot aantal vloten van mooie en grote schepen uit verschillende landen aan, met allerlei soorten koopwaren geladen. Van daaruit gingen ze ook onder zeil naar alle andere landen. Op die plek was er toen ook veel handel, zelfs meer dan in Middelburg, dat toen geen geschikte haven had.

Het voormelde Arnemuiden is door het geweld van de stromingen en de woedende baren van de zee helemaal ondergelopen. Volgens alle historici en cartografen kan die plaats nergens anders gesitueerd worden dan tussen de haven van Middelburg en het nieuwe Arnemuiden. De nieuwe stad ligt nu op de zandplaat tussen Sint-Joostland en de grote diepte of het kanaal van Arnemuiden.

De laatste en grootste vernieling door het water is geweest in het jaar 1438 ten tijde van Gilles, heer van Arnemuiden, die de ware en natuurlijke heer van Arnemuiden was. Na de schade deed hij zijn inwoners en landlieden allemaal samen verhuizen met hun huisgezinnen, en liet hen hun woningen bouwen op de dijk, op de plaats waar het nieuwe Arnemuiden nu staat. De dijk, hoewel hij eigenlijk en meestal Oosthoek genoemd wordt, behoudt nog tot de dag van vandaag de naam 'Arnemuiden'. Daar staan nog steeds de huizen zowel boven als onderaan de dijk.

Het voornoemde nieuw Arnemuiden heeft door het voordeel van zijn diepe ankerplaats en de goede ligging op de zee, altijd het behoud gehad van goede handel

en vaart van grote schepen. Deze schepen liggen daar zoals gewoonlijk met vloten uit de hele christelijke wereld, geladen met allerlei soorten van koopwaren. Een deel van de koopwaren werd ter plaatse geconsumeerd en de rest werd vervoerd naar andere steden van Nederland. Daar bleef echter de verkoop van al het grof zout afkomstig van Spanje, Frankrijk en andere kwartieren. Zoals ook op dezelfde plaats verschillende zoutketen opgericht zijn die daar nu nog staan, sedert men in Zeeland begonnen is met zout te zieden. Daar wordt het grof zout geraffineerd en wit gemaakt, tot dienst en nut van alle omliggende steden. Het is ook van nut voor de nabijgelegen landen, die het zout dagelijks daar komen halen. Hoewel het voornoemde Arnemuiden voor het jaar '72 een open plaats was zonder poorten die sloten, is het nochtans sinds die tijd vermaard geweest. Het was als een stad bekend in vreemde landen zoals Spanje, Portugal, Italië, Frankrijk en andere in de hele christelijke wereld. Dit kwam dankzij de belangrijke handel die daar gedreven werd, wegens de grote belangrijke scheepvaart vanuit alle gewesten. De graaf van Zeeland heeft hier eertijds het tolhuis van zijn graafschap opgericht, voornamelijk wegens de goede ligging aan de zee. Nu nog bevindt het tolhuis zich op die plaats was: het is de voornaamste wach van de tol van Zeeland. Arnemuiden was ook goed bebouwd en bewoond met talrijke burgers en inwoners, die in alle dingen genoten van de privileges en vrijheden van de stad van Middelburg. Het was afhankelijk van de jurisdictie van de voornoemde plaats tot het jaar duizend 1572, meer bepaald in de maand mei. Door de onlusten en de oorlogen die in hetzelfde jaar begonnen zijn, hebben de burgers en inwoners van Arnemuiden zich onder het bestuur en bij het gebied aangesloten van de prins van Oranje, die grote lof verdient. Enkele dagen nadien werden zij plots door de Spanjaarden en hun aanhang overvallen. Velen werden van hun goederen beroofd en omgebracht. Diegenen die aan het zwaard ontkwamen, werden verjaagd en beroofd. Vanaf dan en tot het begin van het jaar 1574 hebben de burgers met hun gezin rondgedoold in de andere steden van Holland en Zeeland. Te midden van hun armoede schepten ze moed en veel van hen hebben zich ten dienste van het land gesteld, tot bescherming van de algemene welvaart en vrijheid. Dit hebben zij met grote ijver en getrouwheid volgehouden tot het jaar 1574, wanneer de voormelde steden Middelburg en Arnemuiden eindelijk via een akkoord onder het gebied en de regering van de prins van Oranje gebracht werden, nadat ze een lange tijd door de Spanjaarden en de Walen bezet en vernield werden. Daarna keerden de goede burgers naar Arnemuiden terug en vonden ze alles in grote verwoesting en verlatenheid. Zijne voornoemde Excellentie zag de jammerlijke staat van de stad en het groot verlies en de schade die de burgers geleden hadden. Om hen

meer tot het opbouwen van hun huizen aan te zetten, heeft hij Arnemuiden en de burgers en inwoners vrijgemaakt van het gebied en de afhankelijkheid van Middelburg (het contract met Middelburg liet dit toe). Eigenlijk deed hij dit voornamelijk omwille van de goede en trouwe diensten die de burgers te water en te land hadden geleverd. Hij gaf hen daarenboven stadsprivileges ter vergoeding van hun diensten en liet de stad versterken met blokhuisen, wallen, vesten en poorten. Nu kan men nog steeds de degelijkheid en de goede opbouw van deze fortificaties bewonderen. Deze versterking dient niet alleen tot bescherming en bewaring van de burgers en inwoners, maar staat ook ten dienste van het hele land. Onder de weldaad van deze ontheffing hebben de burgers moed gekregen en hebben ze hun huizen herbouwd. Sedert het voormelde jaar 1574 geniet Arnemuiden stadsprivileges en rechten onder haar eigen overheden en rechters, die de stad besturen zowel op vlak van justitie als van politie, zoals het vereist en behoort.

Prominente figuren

Arnemuiden heeft voor enkele jaren bijzondere heren gehad. De laatste die de naam van Arnemuiden droeg, was de voornoemde Gillis, heer van Arnemuiden, die in 1418 tot ridder geslagen werd. Hij was gehuwd met de dochter van heer Wolfert van Borselen, bij wie hij twee dochters had. De ene was Maria van Arnemuiden en de andere Margaretha. Maria trouwde met heer Nicolaas van Borselen, ridder en heer van Brigdamme, Koudekerke, Zoutelande en Sint Laurens. Het huis van Veere stamt van hen af. Haar zuster Margaretha trouwde met heer Willem de Vriese, heer van Oostende, van waaruit de heren van Tresigny gesproten zijn.

De voornoemde heer Gillis van Arnemuiden was het laatste mannelijk hoofd die de naam van Arnemuiden droeg. Ter ere van hun laatste natuurlijke heer, hebben de bewoners van Arnemuiden zijn wapen aangenomen en het dat van hen vermengd, zoals zij dit vandaag nog voeren. Om dit beter te verstaan moet men weten dat het wapen van de heren van Arnemuiden bestond uit drie gouden arenden in een rood veld bovenaan en een zwarte arend in een gouden veld aan de onderkant. Het wapen van de plaats en de republiek van Arnemuiden was een graankleurige burcht in het midden van een veld van zilverig water. Het wapen van Arnemuiden, geïncorporeerd en vermengd met dat van de heren van Arnemuiden, zijn twee gouden arenden met azuren tongen in een rood veld bovenaan, in het midden een graankleurige burcht in zilverig water en onderaan een zwarte arend in een gouden veld. Zo wordt het nu gevoerd, zowel in het stadszegel als elders.]

Dorpen en steden

Daarenboven heeft dit eiland veel dorpen, onder andere Souburg, gelegen tussen Middelburg en Vlissingen. Dit is een zeer aangename plaats met een heerlijk paleis, waar keizer Karel de vijfde op zijn laatste reis naar Spanje in het jaar 1556 lange tijd verbleef, wachtend op gunstige wind.

Na Walcheren volgt oostwaarts in dit gewest het eiland Zuid-Beveland. Het wordt zo geheten omdat het, vooraleer het ingedijkt was, gewoonlijk stond te beven, alsof het niet vast aan de ondergrond en gestabiliseerd was. Dit eiland is het grootste van allemaal en had vroeger een omtrek van twintig mijl. Maar omwille van de grote stormen en overstromingen en ook door de aanhoudende vloed en eb van de Schelde tussen Reimerswaal en Bergen op Zoom, wordt het dagelijks aangevreten en verteerd. Op deze manier is het bijna met de helft verminderd. Het heeft eertijds drie behoorlijke steden gehad, waarvan de voornaamste Borssele heette. Ze was zuidwaarts gelegen en is verdrongen in het jaar 1532 met alle omliggende landen, geheten de heerlijkheid van Borssele.

BIJVOEGSEL

[Het vermaarde en grote eiland Zuid-Beveland heeft grote overstromingen gekend in het jaar 1288, maar ook in 1304 en in 1538. De meest hinderlijke overstroming was op 5 november 1535, waardoor Schoudee, Kouwerve, Duvanee, Lodijke, Broecke, Kreke, Steelvliet, Everswaard, Ouderdinge, Rilland, Krabbendijke, Mare en Nieuwland geheel verdrongen. Dit zorgde ervoor dat alleen de stad Reimerswaal opnieuw bedijkt werd. In hetzelfde jaar overstroonden echter opnieuw Monster, Sint-Katharijnekerke, Oostkerke, Westkerke, Wolfertsdorp en Tewijk, waar vroeger de heren van Borselen resideerden. Het waren de oudste polders van Borssele, bedijkt in Zuid-Beveland. De voornoemde zes parochies werden in het jaar 1531 opnieuw bedijkt, maar konden de vloed in het jaar 1532 niet weerstaan en zijn sindsdien vergaan. Die van Zuid-Beveland hebben opnieuw Nieuwlande, Mare, Krabbendijke, Valkenisse, Broecke, Hansweert, Bath, Rilland en andere heerlijkheden bedijkt. Maar op 2 november om middernacht vernielde in hetzelfde jaar de vloed al deze nieuwe dijken en verdrongen er heel veel mensen verdrongen. Ook Mare bij Schoudee liep onder, waarop vijftig personen bovenop het dak van de kerk klommen. Na drie dagen werden ze gered met een schip, allen heel hongerig. Het grootste deel van Oostwating in Zuid-Beveland wordt elke dag door het getij overspoeld, en dit zowel binnen als buiten Reimerswaal,

Lodijke tot Yersekendamme. Enkel Kruiningen en enige andere dorpen in Zuid-Beveland, zoals het Bath, Agger en Hinkelenoord werden weer bedijkt. Rond de dorpen Hansweert, Nieuwlande en Tseraertskerke heeft Zuid-Beveland in honderdvijftig jaar een grote aanwas gehad zodat Heinkenszand en veel andere polders ingedijkt zijn. De Kraajertpolder is een grote polder die in het jaar 1548 werd ingedijkt.]

Reimerswael is momenteel de eerste plaats onder de steden van het voormelde eiland.

P 281

Het ligt oostwaarts tegenover Bergen op Zoom, een mijl daarvandaan. De voormelde stormen en hoge vloed en hebben echter ook tezeldertijd (als Borssele verdrongen werd) deze stad jammerlijk gescheiden van het eiland Zuid-Beveland. Het werd zo een apart eiland dat zich strijdend moest beschermen tegen de zee en de Schelde met grote moeite, kost en wonderlijk groot gevaar. Zoals de geleerde Nicolaas de Conflita², burger van deze stad, mooi bewijst met deze Latijnse verzen die hij aan de deur van zijn huis stelde. Dit deed hij ten tijde dat prins Filips van Spanje (nu tegenwoordig koning) daar was gekomen om de eed van het graafschap van Zeeland te ontvangen.

Vidimus assueto privatum lumine solem;
Pallida turbato vidimus astra die.
Vidimus undantes horrendos aequoris aestus,
Nos miseros Belgas cum obruit Oceanus.
Vidimus ast postquam te, gloria nostra, Philippe
Caesarea proles, semideumque decus:
Cuncta refutamus transacti tristia secli,
Quod praesens nostrum testificatur opus.
Sit licet exiguum, sit pro ratione voluntas:
Nil facit ad vastum parva carina fretum.

² Nicolaas van Crompvliet.

L. Guicciardini, *Beschrijving van de Nederlanden*, Nederlandstalige uitgave, 1612
Beschrijving van Arnemuiden, p. 278-282

BIJVOEGSEL

[Op 5 en 6 november 1530 verdrong Reimerswael, een mooie heerlijkheid, huis en hof van plaisantie, met achttien parochies onder Noord-Beveland.]

In deze stad (volgens de inhoud van de oude privileges van deze stad) hebben alle Staten zich verzameld toen prins Filips de eed aflegde en de eed van de Staten ontving, waarbij hij als toekomstige graaf van Zeeland werd aangenomen.

BIJVOEGSEL

[In het jaar 1493 werd hertog Filips te Reimerswaal als landsheer gehuldigd in alle solemniteit, en daar werden de nieuwe keuren ter presentie van de Staten van het land ingezworen.]

Goes, anders genaamd Tergoes, is alleen geheel gebleven. Het ligt noordwaarts op een arm van de Schelde, genaamd Schenge. Het is een mooi stadje en heeft veel nuttige privileges.

BIJVOEGSEL

[Omtrent het jaar 1350 is de stad Tergoes met muren omringd en met poorten gelijk een stad besloten geweest. Zij ligt in een laag moerasland, goed ommuurd maar zonder borstwering. De poorten zijn slecht en de grachten niet breed. Deze stad is in het jaar 1572 in uiterste benauwdheid geraakt door de Zeelanders, onder leiding van Tseraerts, Gouverneur van Vlissingen. Maar Tergoes werd wonderlijk bevrijd door Kolonel Montdragon, die met twintig vaandels Walen bij laag water over het verdrongen land te voet op het eiland geraakte. Wanneer de belegeraars dit vernamen kregen zo'n grote schrik, dat zij met grote schande en verwarring de belegering verlieten en de vlucht namen. Ze vertrokken met hun schepen in zodanige wanorde dat wel tweehonderd van de laatsten gedood werden eer zij hun schepen konden bereiken.]

In Tergoes werd Joachim Polites geboren, griffier van de Raad van Antwerpen. Hij is een zeer geleerd man en goed dichter, die naast veel mooie dingen een zeer fraaie bibliotheek heeft. Tergoes is ook het vaderland van Cornelis van Baersdorp, dokter in de medicijnen en groot filosoof. Hij was vroeger lijfarts van keizer Karel de vijfde, wiens vertrouwen hij genoot. Bij Tergoes ligt het dorp Baarland genaamd, waar

Adriaen van Baerland³ geboren is. Hij is een oprecht geleerd man, die de kroniek van Brabant en andere stukken vlijtig geschreven heeft. Voorts heeft het eiland Zuid-Beveland verschillende mooie dorpen en heerlijkheden, zoals onder meer het aangenaamste en voornaamste Elfsdijk⁴. Dat hoort voor het grootste deel toe aan Federigo di Piero da Lutiano⁵, een Florentijn. Daaruit blijkt dat overal vertegenwoordigers van de Italiaanse natie gevonden worden. Ook heeft dit eiland mooie bossen met wild om te jagen en vele nuttige en aangename vogels.

Het derde eiland heet Noord-Beveland. Dit eiland was vroeger zo vruchtbaar en aangenaam dat het voor een verrukkelijk gebied van Zeeland gehouden werd. Maar de grote vloed van het jaar 1532 heeft dit helemaal bedorven.

BIJVOEGSEL

[Noord-Beveland, aan de noordzijde rond het dorp Weele, was een vruchtbaar en groot eiland, waardoor er wel drie dorpen op stonden. In totaal was het wel zevenhonderd gemeten land groot. Het strekte zich uit tot Nieuw-Kats en rechtover Duiveland. Volgens sommigen reikt het tot Duiveland, waar alleen de Schelde tussen liep. Maar dit is allemaal overstroomd in het jaar 1288 op Sint-Agathadag. In het jaar 1304 overstroomde op Sint-Catharinadag het uitzonderlijk vruchtbaar eiland Vliete, met daarop Kortgene, Soelekerke, Campen, Wissenkerke, Geersdijk, Welle, Emelisse, Catz, Hoeke, Weele en verschillende andere dorpen met kapellen zoals Vliete, Hamerstede, Grutersdijck. In het jaar 1530 op Sint-Felix dag overstroomde heel Zeeland. Op deze memorabele en beklagenswaardige overstromingen werden deze twee Latijnse verzen gemaakt, met vermelding van de datum van het jaar en de dag: Anno ter deno, post sesqui mille, Novembris Quinta, stat salsis Zelandia tota sub undis.

Die van Kortgene en Katz hebben hun gebied opnieuw ingedijkt en in polders verdeeld, maar op een nacht in november 1532 vijfhonderdtweëndertig, werd het nieuwe werk door de vloed overstroomd.

³ Adrianus Barlandus.

⁴ Ellewoutsdijk.

⁵ Frederick de Pierre Lucian.

L. Guicciardini, *Beschrijving van de Nederlanden*, Nederlandstalige uitgave, 1612
Beschrijving van Arnemuiden, p. 278-282

Een onvoorziene storm uit het noordwesten overviel hen en talloze mensen verdronken in hun bed. De bewoners van Katz liepen naar buiten om de dijk te bezichtigen en toen ze de slechte staat ervan bemerkten, zijn ze naar een hoge heuvel gelopen om zich veilig te stellen. De vloed overspoelde wel honderdvijftig mensen, naast andere op het platteland. Sinds die tijd is heel Noord-Beveland verloren.]

Recht tegenover Veere lag een mooie besloten stad Kortgene genaamd, die ook verdronken is. Zodat men vanaf daar niets anders ziet dan een uitstekend deel van de kerktoren. Zoals ook daar rondom veel kerktorens van de verdronken dorpen uitsteken. Ze zijn voor de schippers en de zeevaarders een teken van hun ongeluk. Met wonder en deernis voor allen die het aanschouwen.

BIJVOEGSEL

[De stad Kortgene werd in het jaar 1413 door Philips van Borselen gesticht. Ze brandde helemaal af door een bakkersoven, nadat ze er amper een jaar had gestaan. Ze werd hersteld en met een parochiekerk versierd. In het jaar 1532 werd ze geheel overstroomd.]

Momenteel wordt echter een deel van dit eiland zozeer opgehoogd omdat de zee aarde en zand afzet. Zo hoopt men het binnen enkele jaren terug te krijgen en het grootste deel in te dijken.

Het vierde en laatste eiland van deze oostelijke eilanden is Wolphaartsdijk. Het is het kleinste eiland van alle, met slechts twee dorpen en redelijk veel weiland.

BIJVOEGSEL

[Van de overstromingen die Zeeland teisterden in het jaar 1288 heeft Wolfersdijk geen last gehad. Dit eiland heeft Walcheren aan de westzijde en ligt tegenover Arnemuiden. Het had vroeger wel nog evenveel buitendijks land als het nu groot is. Daar stond een stadje genaamd De Piet, met nog twee dorpen genaamd Termuiden ende Sabbinge, die ondertussen allemaal weggespoelden. Aan de oostzijde heeft hertog Jan van Beieren een grote aangegroeide schorre opnieuw laten indijken. Dit had echter veel last van erosie en afbraak. In de omgeving van De Piet aan de

westzijde, wast het land daarentegen weer aan. Maar het is te vrezen dat men dit stukje land van amper drie mijl groot moeilijk zal kunnen behouden. Volgens een oud spreekwoord:

Zuidvliet en Schengen, lopen beide om strengen,
En hebben heur vermeten, Wolfaerts dijck op te eten.

De koggen (schepen) kwamen daar gewoonlijk in de Weel tussen Nieuwerdijk en Hongersdijk. Maar nu kunnen ze nog enkel de haven van Oosterland bereiken.]

Regering en beleid

Met betrekking tot de regering van deze eilanden van Zeeland zijn er twee koninklijke officieren of dienaren die 'rentmeester' genoemd worden. Ze genieten er elk een even groot aanzien. De eerste woont in Middelburg en is rentmeester van het voornaamste gebied, wat eigenlijk het westelijk gebied is, genaamd Bewestenschelde. De andere woont te Zierikzee en is rentmeester van het oostelijk gebied, Beoostenschelde genaamd. Als graaf van Zeeland zijn ze ook stadhouders van de landsheer, aangaande alle leningen van het graafschap. Ze dragen ook de titel van raadsheer des Konings en zijn daarenboven ontvangers van al de inkomsten van zijn goederen en renten, waarvoor ze rekening moeten afleggen. Aan hen worden de ordonnanties bezorgd, om die te doen verkondigen en naleven. Rentmeesters hebben verder macht om op het platteland en de dorpen alle boosdoeners gevangen te nemen of te doen vangen. Ze moeten de gevangenen voorleiden in de twee hoofdsteden, met verzoek ze te berechten of vrij te laten. Tegenwoordig wordt deze functie in het oostkwartier uitgeoefend door Jeronimus van Serooskerke, ridder en heer van deze plaats waarvan hij de naam voert. In het westkwartier voert zijn zoon Philibert deze taak uit. Beiden zijn moedige en bekwame edellieden.

De bevolking van dit land is meestal werkzaam in de zeevaart en de visserij. Verder ook in de landwinning en de veeteelt. Veel houden zich bezig met grof zout in grote hoeveelheden te zieden, te zuiveren en sneeuw wit te maken. Het zout wordt van alle kanten in grote hoeveelheden naar daar gebracht. Zij maken het niet alleen zuiver en wit, maar vermenigvuldigen het met zeewater en de kracht van vuur. Te weten, het Spaans zout vermeerderen ze met ongeveer 45 procent, het Portugees ongeveer met 35 procent en het Frans met meer dan 25 procent. Dat is voorwaar een waardige en voortreffelijke zaak. Die kunst bestaat hier wel meer dan 400 jaar en is tot oprechte volmaaktheid gebracht, zoals men leest in de geschiedenisboeken. Omwille van het

groot gewin zijn daarmee duizenden mensen dagelijks bedrijvig. De moedertaal van Zeeland is Nederlands, maar omdat dit volk overal naar het buitenland reist, binnenslands veel handelt en contacten heeft met vreemdelingen, spreken ze bijna allemaal Frans, Spaans en ook Italiaans. De Zeelanders zijn bekeerd tot het geloof van de Heilige Kerk. Dit is al sinds de tijd van Sint-Willibrord rond het jaar 620 voornoemd. Hij verkondigde het Woord Gods in al de gewesten van Zeeland, Holland en Friesland, lang voor de tijd van Karel de Grote.

Deze eilanden, zoals men ze beschreven vindt, zijn lange tijd voor Pepijns vader, Karel Martel, bij wijze van spreken uit de zee gevist, getrokken en gewonnen door de Denen⁶. Die kozen tijdens hun oorlogen tegen de Engelsen en de Fransen deze zandplaten en hoogtes uit, omdat deze toen zeer goed gelegen plaatsen waren om de vijand aan te vallen en zich erna te vestigen en de geroofde buit te bewaren. De Denen namen allereerst Walcheren in. Ze wonnen het land op de zee en begonnen het te bebouwen en te bewonen. Voornamelijk in de tijd dat de vermaarde Rollo de Deen⁷ daar is geweest. Zoals Paulus Emilius getuigt, zou hij gedroomd hebben dat hij melaats geworden was. Nadat hij zich in een klare fontein onder een hoge berg gewassen had, was hij genezen. Daarna was hij op de top van de berg geklommen. 's Ochtends heeft hij die droom verteld aan zijn volk. Onder hen was een gevangen christen. Die heeft hem zijn droom uitgelegd en gezegd: "Heer, deze melaatsheid is uw valse afgodendienst waarmee gij besmet zijt. Het water van de klare fontein is het heilig water van de doopvont dat u zal zuiveren en reinigen. Wanneer gij dan gezuiverd zijt, zult gij de top van de hoge berg bereiken. Dat is tot hoge staat geraken."

Deze woorden behaagden Rollo in hoge mate en hij is uit deze eilanden weggetrokken rond het jaar 900, ten tijde van koning Karel de Eenvoudige. Hij trok toen met een machtig krijgslager naar Frankrijk. In het gewest Neustrië heeft hij terstond zijn krijgsliden en vrijbuiters verboden enige schade aan te richten en heeft hij de eerste kerk die hij vond, veel kostbare giften geschonken. Hij werd hiertoe aangezet uit godsvrucht, of om zo de dankbaarheid en de gunst van het volk te verkrijgen. Hij is verder getrouwd met de dochter van Berengar, graaf van Beauvais⁸, ook om het volk beter tot zijn gunst en dienst te betrekken. Omdat hij zich voorstelde als een godvruchtig en zedig vorst werd Rouen, de hoofdstad van deze provincie waar hij met zijn leger lag, aan hem overgegeven. Dit gebeurde doordat koning Karel, omwille van zijn onbekwaamheid en onenigheid met zijn landsheren, geen ontzet of bijstand aan

⁶ Noormannen.

⁷ Rollo de Noorman.

⁸ Graaf van Bayeux.

de stad verleende. Rollo zag dat zijn zaken goed verliepen, heeft zich terstond daarna bekeerd en liet zich dopen door Franco, bisschop van Rouen. Hij kreeg als doopnaam Robert, naar Robert, broer van koning Odo⁹, die hem als peter over de doopvont hief. Korte tijd later, wanneer Rollo overal gelukkig en voorspoedig in zijn zaken was, werd koning Karel als het ware gedwongen om met hem overeen te komen, en heeft hem hertog van Neustrië gemaakt. Het werd Normandië genoemd, naar de naam van zijn Noormannen. Net zoals ook de Nederlanders, de oude Fransen en de Vlamingen, heten de Denen in het algemeen 'Noormannen', dat is noordmannen, of mannen van het noorden. Na het overlijden van Rollo werd zijn zoon Willem hertog. Het lot is dit geslacht zo gunstig geweest dat zij niet alleen het hertogdom Normandië hebben gesticht, uitgebreid en bestuurd gedurende lange tijd. Daarnaast wezen ze ook hun nakomelingen de weg om later Apulië, Calabrië, Napels en Sicilië te veroveren op de Grieken, en het lange tijd te besturen. Anderen hebben het hele koninkrijk Engeland veroverd in het jaar 1067. Toen won hertog Willem de Bastaard met de hulp van Boudewijn, graaf van Vlaanderen en zijn schoonvader, de grote slag¹⁰ tegen koning Harold, machtig usurpator van het koninkrijk Engeland. De Fransen noemden deze hertog daarom 'le Conquéran', wat de Veroveraar betekent. Hij stelde nieuwe wetten en ordonnanties op in Engeland, die bijna allemaal dezelfde zijn die vandaag nog steeds onverbrekkelijk onderhouden worden. Ze beschouwen en noemen hem nog altijd de stichter en vader van het koninkrijk. Het geluk is dit geslacht zo gunstig en gestadig gebleven in dit koninkrijk, dat het tot nog toe blijft regeren. Het vrouwelijk geslacht ervan regeert tegenwoordig nog het koninkrijk Schotland.

Evolutie in Zeeland

Maar we komen terug naar Zeeland. Zoals Walcheren aangroeide ten tijde van Rollo, zo zijn in de loop van de tijd ook andere omliggende eilandjes geschikt geraakt en bewoond. Na veel veranderingen en twisten is dit gebied bovendien met het geweld van wapens, maar ook met recht en reden, uiteindelijk onder de heerschappij van de graven van Holland terecht gekomen. Maar in het jaar 1007, toen keizer Hendrik de derde het eiland Walcheren en andere eilandjes schonk aan Boudewijn met de Baard, graaf van Vlaanderen, veroorzaakte dit zeer lange en zware oorlogen. Dit had een wonderlijke afloop tussen de Vlamingen en de Hollanders. In het bijzonder was er de

⁹ Odon / Eudes.

¹⁰ De slag bij Hastings.

gruwelijke slag in het jaar 1253. Floris¹¹, broer van Willem II en koning van het Heilig Roomse Rijk, en Lopez, vorst van Kleef¹², versloegen het krijgsleger van Margaretha, gravin van Vlaanderen. Dit gebeurde op zo'n overweldigende manier bij Walcheren, dat er wel 50.000 Vlamingen werden gedood (zoals sommigen schrijven) en er wel evenveel verdronken. Verder werden er bijna evenveel gevangen, onder wie Gwijde en Jan van Dampierre, de zonen van voornoemde Margaretha, en Thibaut, graaf van Guise¹³. Verder ook nog Godfried, graaf van Berry¹⁴, en meer dan 230 andere heren en ridders van hoge rang.

De Vlaamse geschiedschrijver De Meyere verklaart dat het aantal gesneuvelden rond de 30.000 was (wat waarschijnlijk is) en dat de keizer door deze gelukkige overwinning zeer hoogmoedig van geen vrede meer wou horen. Voornoemde Margaretha kreeg zeer zware voorwaarden opgelegd, maar twee jaar later werd hij zelf op het slagveld verslagen door zijn weerspannige Friezen. Na zijn dood is er terstond vrede gesloten tussen Margaretha en Floris, de broer van de overleden Koning. Dit zorgde samen met een grote som geld voor de vrijlating van de gevangen Vlamingen. Er werd ook een huwelijk gesmeed tussen Floris de vijfde¹⁵, de zoon van de voormelde koning¹⁶, en Beatrix, nicht¹⁷ van Margaretha en dochter van Margaretha's oudste zoon, Gwijde. Door dit verdrag en verwantschap hebben de Vlamingen alle rechten en gezag, die zij in Zeeland hadden of mochten hebben, aan de Hollanders overgedragen als bruidsschat. Tezelfdertijd is de heerlijkheid van al deze eilanden tot een graafschap gevormd. De voormelde vrede en het verdrag duurden echter niet lang. Gwijde van Dampierre, die graaf van Vlaanderen geworden was, kon namelijk niet verdragen dat de graven van Holland Walcheren zouden bezitten. Bijgevolg barstte de oorlog opnieuw uit, die tussen deze twee graafschappen nooit helemaal geëindigd is. Uiteindelijk werd Zeeland met Henegouwen, Holland en Friesland samengevoegd door de hertog Filips van Bourgondië. Dit gebied kwam hem toe omwille van redenen zoals reeds verklaard in de beschrijving van Holland. Aldus zijn de Zeelanders onder de heerschappij van het Huis van Oostenrijk gekomen. Ze werden bestuurd door de prins van Oranje, die ook gouverneur is van Holland en van de heerlijkheid Utrecht, zoals ik hiervoor gezegd heb.

¹¹ De Voogd.

¹² Dietrich VI van Kleef.

¹³ Arnoud III van Guînes.

¹⁴ Thiébaud de Bar.

¹⁵ Graaf van Holland.

¹⁶ Willem II.

¹⁷ Kleindochter.

BIJVOEGSEL

[De bewoners van Zeeland waren opgehitst door de tiende penning van de Spaanse regering. Ze hebben zich onder de prins van Oranje, hun oude stadhouder, geplaatst en voegden zich bij de Verenigde Landen als een vrij land dat niet aan Spanje onderworpen wil zijn. De Zeelanders verklaren zich met de andere Verenigde Provincies in het traktaat van Treves als een vrij land. Ze worden door hun Staten bestuurd, met als stadhouder en admiraal prins Maurits van Nassau, zoon van Willem prins van Oranje. Het markgraafschap Veere en Vlissingen is zijn erfdeel als tweede zoon. Zijn Vader kocht het voor 144.600 gulden in het jaar 1581 uit de nalatenschap van de laatste erfgenamen.]

En hiermee is er genoeg gesproken over Zeeland. Laat ons nu verder het edele land van Vlaanderen beschrijven.